

tyske historikere, er det ubetinget en mangel, at der ikke er et tysk sam-mendrag. Dette er endda et minimumsønske. I virkeligheden bør bogen genudsendes i tysk oversættelse.

Bogen er forsynet med et personregister, som ikke synes helt konsekvent, f. eks. med hensyn til at oplyse stilling og nationalitet. Hvorfor oplyses det, at Frederik Berregaard er dansk gesandt i Sachsen, men om Joachim Fr. von Beust kun, at han er dansk gesandt? Eller om Adrian Heinrich von Borcke, at han er preussisk gesandt i København, men intet om faderen Fr. Wilh. von Borckes stilling, skønt hans rolle i fremstillingen dog er større end sønnens? Hvorfor skal S.s moder, Ester Elisabeth Ludendorff, skønt også gift Schimmelmänn, søges under L, men hans hustru Caroline Tugendreich von Friedeborn under S?

Af fejl og unøjagtigheder er der i øvrigt praktisk taget ingen. At forf. (s. 219) lader den danske kurantbank være oprettet 1737 er vel en trykfejl (i så fald næsten den eneste) eller i benægtende fald en let tilgivelig lapsus fremkaldt af titlen på Erik Rasmussens samme sted citerede værk. Et par plakater af 1761 (28. maj og 29. juli) bliver s. 238 til forordninger.

De anførte indvendinger er af en så formel og ubetydelig karakter, at anmelderens motiv til at fremføre dem nærmest har været at tilkendegive sin mangel på saglige angrebepunkter. Vi ser nu med stor spænding og forventning hen til bogen om Heinrich Carl Schimmelmännns indflydelse på den politiske og økonomiske udvikling i det danske monarki fra 1761 indtil hans død i 1782, men forstår, at det med den omhu og intensitet, hvormed Bro-Jørgensen søger at trænge til bunds i problemerne, må have sin tid. En mere gennemarbejdet og omhyggeligt formuleret studie end den, der her foreligger, skal man lede længe efter. Har den kostet møje, vil den til gengæld blive stående til sene tider.

JENS HOLMGAARD

HENNING POULSEN: Besættelsesmagten og de danske nazister. Det politiske forhold mellem tyske myndigheder og nazistiske kredse i Danmark 1940-43. Udgiverselskab for Danmarks nyeste Historie. København, Gyldendal, 1970. 499 s.

Henning Poulsens disputats (Aarhus Universitet) er en værdifuld berigelse af litteraturen om besættelsestiden. En umådelig indsats er nedlagt i udredningen af samspillet imellem et stort persongalleri. Fremstillingen er tæt, ubesværet og læseværdig, sine steder krydret af karakteristisk sans for pointe og humor. Kildematerialet er betydeligt og vel udnyttet. Det er historie både som fortælling og som videnskabelig analyse, stærkest i detaljen, men sine steder med imponerende sammenfatninger, således ved udredningen af de faktorer, der i besættelsestidens første måneder bestemte den tyske politik.

Forfatterens interessefelt er relationerne mellem på den ene side danske nazistiske kredse, på den anden side de tyske myndigheder, der var ansvarlige for besættelsesstyret, eller hvis interesser i Danmark bragte dem i kontakt med danske nazister. Bogen spænder fra tyvernes og tredivernes antiparlamentariske grupperinger og bevægelser af fascistisk eller nazistisk observans til folketingsvalget i 1943, der foreløbigt afskar mulighederne for en nazistisk magtovertagelse med tysk støtte gennem Frits Clausens valgnederlag. Den skildrer de første sporadiske og tilfældige kontakter mellem nazistiske kredse og tyske myndigheder i trediverne og viser i imponerende detaljerigdom disse kontacters vækst fra besættelsens første dage til det regulære omend vanskelige samarbejde med tyske myndigheder som Auswärtiges Amt, Sicherheitsdienst og fremfor alt SS, der langsomt men sikkert arbejdede sig ind på nøglepositioner under udnyttelse af såvel DNSAP som det tyske udenrigsministerium, sluttelig under tilsidesættelse af begge parter. Det er den danske pendant til fremvæksten af SS-staten i ly af krigen med egen økonomi, hær, embedsstand, ideologi og politik, vi ser her, født ud af Hitlers fremtidsvision om et storgermansk rige behersket af et ordensbroderskab, befriet for enhver overflødig kristen moral, et ridderskab, bestemt til at vogte »den hellige gral«, det vil sige magten, verdensherredømmet. Bogens problemstilling er politisk, og den vil kun vise, hvorledes parterne søgte at varetage egne eller fælles interesser. Accenten er lagt på analysen af, hvordan disse interesser gennem skiftende faser afstak samarbejdets rammer.

Bogens konklusion er, at de vekslende tyske interesser af udenrigspolitisk, militærpolitisk og økonomisk art i forskellig kombination til enhver tid medførte, at en forhandlingspolitik med en forfatningsmæssig dansk regering blev foretrukket fremfor en nazistisk regeringsovertagelse, der var det primære formål for DNSAP.

Medens der således var loft over DNSAP's muligheder, var partiets handlingsrum fra tid til anden ikke helt ringe. I sommeren og efteråret 1940, da en tysk sejr syntes nært forestående, var tilbøjeligheden til at understøtte de danske nazister stærkest. Her ser forfatteren et tilløb til en nazistisk magtovertagelse i november efter en forudgående kraftig økonomisk understøttelse fra tysk hold. Denne mulighed blev dog bremset ved indgriben fra Ribbentrops side i sidste sekund under indtryk af en ny vending i storpolitikken, nemlig Hitlers beslutning 15. november 1940 om at indlede felttoget mod Sovjetunionen.

Den position, som DNSAP herefter bevarede, hvilede fortsat på forventningen om, at Tyskland i en ikke alt for fjern fremtid ville have vundet krigen, så det påny blev aktuelt at indsætte et nazistisk styre i Danmark. Her kom det til at spille en rolle, at tilbageslagene på fronterne ændrede tidsperspektivet. Efter forfatterens mening blev dette medvirkende til, at man kunne planlægge opbygningen af en ny organisation, direkte un-

der SS, der kunne udvikle sig til den politiske hovedkraft i et fremtidigt nazistisk Danmark. Denne organisation blev Schalburgkorpset, hvis grundlæggelse betød, at DNSAP blev reduceret til en sekundær position. Medvirkende hertil var interne stridigheder mellem SS og udenrigsministeriet og det tyske militærs irritation over den uro, som fremprovokeredes ved DNSAP's virksomhed, en uro, som opfattedes som en trusel mod den militære sikkerhed, og hvis symptom sås i den begyndende sabotage.

Et hovedindtryk er, at de danske nazister med deres begrænsede politiske basis og ringe forhandlingsposition konstant var en kastebold mellem forskellige tyske interesser og i meget vid udstrækning blev udnyttet af disse uden at opnå tilsvarende fordele. Disse fordele ses ensidigt i et regeringsperspektiv af forfatteren. Partiet opfattes som en dårlig kopi af NSDAP og dets politik som i det store og hele afledt af officielle parti-programmer eller paroler hentet hjem fra Tyskland.

Medens manøvrerne på den ene og den anden side er skildret indgående og dygtigt under udredning af taktiske mål, forekommer det mig, at man savner at få en mere samlende beskrivelse af, hvad den nazistiske bevægelse egentlig stod for. Jeg er klar over det meget vanskelige i en sådan beskrivelse, diffus og splittet som bevægelsen var. På den anden side er forfatteren visse steder inde på en nuancering. Frits Clausen var dansksindet sønderjyde og kunne derfor ikke give indrømmelser i grænse-spørgsmålet. Han var også ulden ved den tolkning af den storgermanske tanke, der ville umuliggøre en halvsuveræn dansk stat; han var til tider besat af tanken om at måtte afværge et tysk protektorat. Dette tolkes dog i relation til hans egne magtdrømme. Jeg mener, at det er utilfredsstillende at arbejde med et begreb som danske nazister, uden at give det indhold eller nuancere det. Hvor er det anti-kommunistiske aspekt blevet af? Hvor finder vi det nationale aspekt markeret? – For mig at se, har vi et spektrum af nationale og sociale interesser på højrefløjen, der er interessant derved, at det for visse grupper vedkommende endte i modstandsbevægelsen, for andre grupper vedkommende i kollaboration eller nazisme. Grænsen er til tider hårfin. Det siges således et sted, at man regner med at kunne hverve en ikke ringe del af de hjemvendende finlandsfrivillige til tjeneste i Waffen SS i maj 1940. På den anden side ved vi, at netop blandt de finlandsfrivillige rekrutteredes en række af de første frihedskæmpere. Blandt de antiparlamentariske grupper af national og antikommunistisk observans inden for den franske hær har vi nøjagtigt samme fænomen. En del gik over i kollaborationen, en anden del ind i frihedsbevægelsen. Vi ser nazisterne jonglere med nationale symboler i deres forsøg på at tage magten, hvormed jeg blandt andet hentyder til ønsket om at tage magten ved hjælp af de prærogativer, som forfatningen gav kongen. Der parallelliseres her med Hindenburgs rolle

ved Hitlers magtovertagelse. Parallellen er utvivlsomt velplaceret, men tolker den den nazistiske holdning fuldtud? Hvad med officersoppositionen, der samarbejdede med nazisterne, hvad med Sehested? Vi kender parallelterne andre steder. Selvom forfatteren udtrykkeligt nævner, at han ikke har haft til hensigt at skrive den danske nazismes historie, synes jeg ikke, at man kommer uden om at søge at sammenfatte nogle generelle træk i bevægelsens observans, når man tager problemstillingen i betragtning. Herved ville vi måske bedre have forstået baggrunden for, at det kom til et brud mellem Frits Clausen og SS, og placeringen af DNSAP i den tyske politik i 1942–43. Der findes tilløb til undersøgelser, som måske kan udvides til at dække dette aspekt.¹ Det må i hvert fald være en opgave, som denne afhandling indirekte peger på nødvendigheden af at tage op.

På samme måde kan vi rette søgelyset mod modparten, blot at problemerne her bliver endnu større, når vi skal forsøge os med en samlende beskrivelse. Noget rigeligt kildemateriale til tolkning af de generelle interessers omsætning til lokal tysk politik er ikke for hånden, men dog måske tilstrækkeligt. Jeg finder forfatterens udredning af vægten af de tidligere nævnte faktorer, som spillede ind i forholdet til Danmark, udmærket, men savner alligevel nogle steder, hvor trådene er samlet til et helhedsbillede. Specielt gælder det tolkningen af Hitlers skiftende politik. Vi finder her et afsnit om den storgermanske tanke, der fungerer udmærket som forklaringsfaktor, hvor SS' holdning skal udredes. Vi finder også henvisninger til de behov, der gjordes aktuelle af krigsførelsen i øst og vest, og vi finder på et centralt punkt Hitlers politik trukket ind, nemlig hvor det skal forklares, at Ribbentrop afblæser den planlagte nazistiske magtovertagelse i november 1940.

Det gælder her, at forfatteren har støttet sig til Hillgrubers udmærkede værk om Hitlers strategi (anm. H. T. 12. rk. III, s. 626–31). Herfra havde der været mulighed for at hente en generel konception af Hitlers politik med dens skiftende faser og i hvert fald indføre den som en hypotetisk tolkning af de generelle interesser, der bestemte den tyske politik i den omhandlede periode. Detaljerne i Hillgrubers faseopdeling af Hitlers strategi er væsentlige for en vurdering af Henning Poulsens tese om en magtovertagelse i november 1940. Som det kommer til udtryk i afhandlingen, benyttes Hillgruber til at indføre en plausibel forklaring på en indgriben fra Ribbentrops side, en indgriben, der kun indirekte lader sig dokumentere, og som skulle følge af Hitlers umiddelbart forinden tagne beslutning om at udløse en krig med Sovjetunionen. Hillgrubers helhedsopfattelse opridses imidlertid ikke, hvorfor dette tidspunkt i afhandlingen kommer til at stå som særligt betydningsfuldt. Hillgrubers helhedsopfattelse benyttes selektivt.

¹ Se således Jette Hovmand: Korporative tanker inden for konservative kredse i perioden 1909–40 med særligt henblik på trediverne. Historisk Institut, Århus 1969, stencil.

For at forstå Hillgrubers bog rigtigt må vi fastslå, at dennes hovedtese er opfattelsen af, at koloniseringen af det europæiske Rusland var et hovedmål i Hitlers udenrigspolitiske konception allerede fra dens grundlæggelse i tyverne. En række middelbare målsætninger måtte i midlertid realiseres før en angrebskrig mod Sovjetunionen kunne udløses. En af disse var at sikre sig strategisk rygdækning i vest. På et strategisk velvalgt tidspunkt krydsede den engelske politik ved krigserklæringen i september 1939 Hitlers planer. England ville ikke uden indrømmelser, som Hitler ikke var villig til at give, forholde sig passiv, medens Hitler ændrede magtforholdene i Europa grundlæggende.

Lynkrigen i Frankrig skulle være den psykologiske faktor, der fik England til at slutte fred for dermed at give Hitler mulighed for at realisere forudsætningerne for fremstødet i øst. Stærke kræfter i England gik ind herfor, men Churchills politiske styrke tvang en fortsættelse af krigen igennem. Igen havde England på et strategisk vigtigt tidspunkt (juli 1940) krydset Hitlers planer. Militært pres på England og eventuelt en invasion ville muligt endnu kunne skabe forudsætningerne for en fred i en eller anden form, men risikoen var vokset betydeligt. Hvis England ikke gennem terror-bombning eller truslen om en invasion, eventuelt efter en invasion, var villigt til at anerkende Hitlers østvendte politik gennem en forhandlingsløsning, ville faren for en inddragelse af USA på Englands side være overhængende. Canada ligger som bekendt på den vestlige halvkugle. Hermed ville Hitlers videregående planer blive udsat på ubestemt tid, og han selv geråde i stadigt større afhængighed af Sovjet. Hitler var derfor alt andet end entusiast i forbindelse med planerne om en invasion af England. Begivenhederne afgjorde sagen. England lod sig ikke invadere og ikke intimidere.

Påny som i 1939 blev Hitler i juli 1940 tvunget fremad, endnu inden de strategiske forudsætninger for felttoget mod Sovjetunionen var skabt. Et felttog gennemført på nogle få måneder mod Sovjet kunne afgøre sagen, endnu før England med USA's hjælp var genoprustet og sømagterne kunne tage offensiven.

Et sådant felttog viste sig imidlertid umuligt at realisere allerede i 1940. En ventetid af farlig karakter, hvor tiden arbejdede for aktuelle og potentielle modstandere, lå foran Hitler. I denne ventetid kunne man ved politisk, diplomatisk og militært pres svække Englands positioner og måske samtidig skabe forudsætningerne for en forhandlingsfred. Med Ribbentrop som idé-mand udkastedes tanken om at opbygge en kontinentalblok bestående af Tyskland-Italien og Japan under inddragelse af Sovjetunionen og med diplomatisk og økonomisk støtte fra de mindre stater i Europa. En sådan magtblok af vældige dimensioner kunne rent politisk tjene til at få USA til at indtage en forsigtigere holdning og måske fremtvinge en forhandlingsfred med England.

Sovjet var sig i denne situation sin politiske styrke bevidst. Dets forhandlingsstyrke viste sig i forbindelse med Molotovs besøg i Berlin i midten af november 1940. Sovjet lod sig ikke bruge i Hitlers diplomatiske spil. Tanken om kontinentalblokken brast. I stedet kunne den styrkelse af Hitlers politiske og økonomiske position i Europa, der indledtes i august 1940 med en vældig diplomatisk aktivitet, særligt i Østeuropa, benyttes til at danne rygdækning for felttoget i øst det kommende år.

Alle de besatte områder og de neutrale lande havde således spillet en rolle som baggrundsfaktor allerede fra august 1940, dels i forbindelse med opbygningen af kontinentalblokken, dels med henblik på en styrkelse af ryggen under den senere udløsning af krigen mod Sovjet. I denne fase, der som sagt indledtes i august 1940, var de væsentlige mål at hindre uro, hindre den fjendtlige propaganda i at få lette gevinster, at skabe forsyningsmæssige forudsætninger og diplomatisk at inddrage flest muligt af de neutrale til støtte for Tyskland. Hvervningen af kontingenter til den tyske hær, udlovningen af gevinster af den ene eller den anden art skulle samle de mindre stater om den senere krigspolitik.

Datoen 15. november 1940, hvor forfatteren henviser til, at Hitler skulle have taget sin beslutning om at udløse en krig med Sovjetunionen efter det ringe forhandlingsresultat med Molotov, *er derfor ikke noget skel*, som han vil gøre den til, for så vidt angår de besatte områder og de mere eller mindre neutrale stater. En egentlig militær planlægning af felttoget mod Sovjetunionen påbegyndtes først i december 1940, selvom Hitler allerede fra juli 1940 havde leget med planerne.

Det er ud fra denne baggrund, at vi må anskue Danmarks rolle i helhedsbilledet. Hvordan så man på Danmark? En indikation gives allerede af den spage reaktion på mønt- og toldunionsforhandlingernes sammenbrud i august 1940. En tydeligere definition af Danmarks rolle ser vi i Renthe Finks samtale med Ribbentrop 18. december 1940. Ribbentrop lagde der vægt på følgende: Absolut ingen kongekrise, sikring af besættelsestropperne gennem opretholdelse af ro og orden, sikring mod at Danmark under dets neutrale fiktion kunne udnyttes propagandistisk af modparten ved at undgå situationer, der kunne udlægges som undertrykkelse, modarbejdelse af agitation mod Tyskland og dets achilleshæl de danske nazister. Bedre kan Danmarks rolle i »rygdækningsprogrammet« ikke skildres. Danmark sås mere på linie med de neutrale end med de besatte områder, hvor man styrkede grebet, således i Holland og Norge, hvormed Henning Poulsen foretager en parallellisering. Accentueringen af den betydning de neutrale og besatte områder tillagdes ses udmærket af Henning Poulsens påvisning af to faser. August 1940 tilsagn til Quisling og hans parti, om at dette skulle lede det nye Norge. Fra 25. september indsættelse af kommissariske statsråder under Terbovens opsyn, hvoraf en del var nazister. 23. september samme løfte til Anton Mussert,

den hollandske nazist-leder, der i den følgende tid indfriedes ved, at ledende hollandske embedsmænd enkeltvis blev udskiftet med hollandske nazister. Hvad er dette? Regeringsovertagelser? Nej, »Ausgleich« i forskellig form, hvilket tjente til at øge udnyttelsen af disse områder.

Det er derfor min opfattelse, at der intet var i den ydre situation, der måtte tilskynde til en nazistisk magtovertagelse i Danmark med tysk støtte i efteråret 1940. Det er også min opfattelse, at den nævnte instruks fra Ribbentrop, der skulle have afblæst magtovertagelsesplanerne, *aldrig har eksisteret*.

Det sidste fordrer, at vi går ind på Renthe-Fink og hans politik, hvor vi finder forklaringen på hele det tilløb til »magtovertagelse«, som er Henning Poulsens egentlige basis for forestillingen om planer om en nazistisk magtovertagelse. Danmark var en detalje, og af samme grund fandtes der et vist spillerum for personlig politik fra Renthe-Finks side.

Anerkender vi en accentuering af ønsket om at skaffe sig øget diplomatisk og politisk styrke med henblik på »kontinentalblokken« og rygdækning ved angrebet på Sovjet efter opgivelsen af invasionen i midten af september 1940, resulterende bl. a. i initiativ i Norge og Holland, er det rimeligt at se den af Henning Poulsen nævnte Dräger-mission i slutningen af september 1940 som en sonderingsaktion om mulighederne for en styrkelse af tyske interesser under hensyntagen til en fremtidig øget krigsindsats. Hovedsageligt synes Dräger at have været interesseret i LS, en venligtsindet *landbrugsorganisation*. I den senere modtagelse af en LS-delegation i begyndelsen af oktober ser vi en tydelig interessepolitik drevet med henblik på at skaffe øgede smørleverancer gennem højere priser og et ønske om at styrke LS ved at give organisationen æren for denne forhøjelse af priserne. For mig at se er dette det længste, vi kommer i retning af initiativ over for Danmark i forbindelse med de politiske og militære planer, der beherskede den tyske ledelse med nuancer fra august 1940. Der er efter min mening kun spinkelt grundlag for at antage, at Dräger har haft forbindelse med et ønske om at modarbejde en nazistisk magtovertagelse. Øgelsen af smørprisen, der modvirkede utilfredsheden i landbrugssektoren, medførte som interessepolitik, at den nazistiske agitation fik mindre vind i sejlene, men det var en omkostning, som måtte tages med, når interessepolitiken, ikke ideologiske forhold, blev prioriteret højere af taktiske hensyn.

Henning Poulsen slutter til tilstedeværelsen af nazistiske magtovertagelsesplaner ud fra en argumentation imod disse. Hovedkilden er her Renthe Finks indberetning af 22.10.1940, hvori han plæderer for et alternativ eller for en udsættelse af sådanne planer. Tanken om en magtovertagelse lå naturligt nok de danske nazister på sinde, og som Henning Poulsen rigtigt bemærker, fandt de som eneste virkelige talsmand Martin Luther, der på udenrigsministeriets vegne fra Berlin varetog forbindelsen

til de danske nazister. På Renthe Finks initiativ kom han i midten af oktober til København for at føre samtaler med de danske nazister. Han var fyr og flamme for en nazistisk magtovertagelse og foreslog Renthe-Fink at rejse spørgsmålet i en indberetning til Berlin. Denne (før nævnte) indberetning er, som Henning Poulsen skriver, en principiel tilslutning til tanken om en nazistisk magtovertagelse, men en praktisk afvisning af en sådan inden for en længere periode. Vi finder ikke noget svar på denne indberetning, og vi må derfor se Renthe-Finks samtale med Ribbentrop i december 1940, hvor han netop kommer ind på emner fra indberetningen, som det sandsynligste tidspunkt for en stillingtagen til de deri nedlagte synspunkter.

Vi finder efter 16.10.1940, at de danske nazister styrket af Luthers løfter iscenesætter et propagandafelttog, der er bestemt til at munde ud i en storm mod den danske regering, særligt Stauning. De gør det på eget initiativ og uden at direktiver foreligger for den tyske gesandt i Danmark. Hvordan kan det da gå til, at kampagnen fik lov til at løbe så langt, som den gjorde?

Her ser jeg et dristigt spil fra Renthe-Finks side. Så vidt man kan skønne udfra Henning Poulsens bog, er det tydeligt, at Renthe-Fink var skuffet over udgangen af forhandlingerne om mønt- og toldunionen. Han skriver den 22.10. i sin indberetning: »Efter mit skøn består der, sålænge den nuværende regering er ved roret, ingen mulighed for at opnå, at Danmark oprigtigt og snævert knytter sig til Tyskland«. Hele det røre, som Luther havde sat igang (eller Renthe-Fink, om man vil, ved at invitere ham), og de svævende muligheder, der bestod for at sikre større indflydelse for de danske nazister, kunne bruges til at lægge pres på den danske regering med henblik på en regeringsomdannelse i mere samarbejdsvenlig ånd. Dette pres måtte imidlertid ikke komme ud af kontrol. Luther og nazisterne skulle bruges som pression over for den danske regering, men en egentlig nazistisk magtovertagelse ville af mange grunde være uhensigtsmæssig. Renthe-Finks forsøg på at gå vejen over det tyske udenrigsministerium for dér at hente støtte til en regeringsomdannelse vandt ikke gehør i begyndelsen af september. Endnu 21. september afvises sådanne planer, i sig selv en understregning af den tyske politiks ønske om ikke at skabe politiske problemer i Danmark i denne storpolitiske fase. I denne situation kunne en indre dansk udvikling både i retning af en mere udpræget national og antitysk holdning, som den fandt sted i denne periode, og udviklingen på modsat hold blandt nazisterne, måske hidføre en situation, hvor forholdene af sig selv, eller med lidt hjælp, lempede sig efter Renthe-Finks ønsker om en mere villig regering, der kunne kaste glans over hans embedsperiode som gesandt. Indberetningen 22.10. er et forsøg på at udmønte denne situation til fordel for en rekonstruktion af den danske regering.

Der var imidlertid en grænse, udover hvilken han ikke kunne gå. En ukontrolleret nazistisk opstand uden rygdækning hjemmefra måtte stoppes. Kampagnen mod regeringen havde nået et toppunkt, før Renthe-Fink afblæste aktionen. Det er ham og ikke en instruks fra Ribbentrop der standsede stormløbet. I mangel af instruks kan Renthe-Fink simpelthen have udformet sin besked om at »afblæse« under henvisning til, at det ikke var i udenrigsministeriets interesse, hvilket kan være en forklaring på rygterne om en instruks fra Ribbentrop.

Trods vink og antydninger og følere til den danske regering gav denne ikke efter for presset i november. Indberetningen, der genoptog tråden fra september, fik ikke noget svar. Politiken var foreløbig slået fejl, men derfor ikke opgivet. I den følgende tid genoptog Renthe-Fink temaet i forbindelse med den såkaldte »nytårskrise«.

Det hedder herom hos Poulsen (s. 246): »Aktionen blev . . . iværksat efter aftale mellem Renthe-Fink, Luther og v. Grundherr, men uden bemyndigelse fra Ribbentrop«. Angrebet gjaldt som før Stauning, og målet var en omdannet, mere upolitisk og mere villig dansk regering, der lod sig bruge i Renthe-Finks lille prestigepolitik.

Den tyske gesandt, ikke det tyske udenrigsministerium, skabte myten om en dansk nazistisk regeringsovertagelse. Hans formål var at lægge pres på den danske regering for at få Stauning til at gå af og regeringen omdannet til et mere villigt redskab for hans personlige ambition.

IB DAMGAARD PETERSEN